

**МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет грецької філології та перекладу

Кафедра слов'янської філології та перекладу

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Протоколом засідання

Вченої ради факультету грецької  
філології та перекладу

від 16.12.2020

**ПРОГРАМА**

Комплексного кваліфікаційного екзамену

з сучасної російської мови, історії російської літератури, історії зарубіжної літератури

спеціальність

**035 Філологія**

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація

**035.03 Слов'янські мови та літератури (переклад включно)**

(назва спеціалізації)

освітньо-професійна програма

**Філологія. Мова та література (російська)**

(назва програми)

факультет

**грецької філології та перекладу**

(назва факультету)

Програма проведення комплексного кваліфікаційного екзамену з сучасної російської мови, історії російської літератури, історії зарубіжної літератури для студентів денної форми навчання ОС «Бакалавр» за спеціальністю 035 Філологія, спеціалізацією 035.03 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), за освітньо-професійною програмою Філологія. Мова та література (російська).

**Розробники:** к.філол.н., завідувач кафедри слов'янської філології та перекладу О.В. Педченко, к.філол.н., доцент кафедри слов'янської філології та перекладу Н.А. Волік.

**Рецензенти:** професор кафедри світової літератури та теорії літератури НПУ імені М.П. Драгоманова Т.А. Пахарєва, к.філол.н, доцент кафедри слов'янської філології та перекладу Т.М. Нікольченко.

Схвалено кафедрою слов'янської філології та перекладу  
Протокол № 8 від «15» грудня 2020 р.

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету грецької філології та перекладу  
Протокол № 5 від «16» грудня 2020 р.

## ЗМІСТ

|                                                      |    |
|------------------------------------------------------|----|
| 1. Зміст.....                                        | 3  |
| 2. Пояснювальна записка.....                         | 4  |
| 3. Зміст програми. ....                              | 6  |
| 3.1. Модуль 1. Сучасна російська мова.....           | 6  |
| 3.2. Модуль 2. Історія російської літератури.....    | 13 |
| 3.3. Модуль 3. Історія зарубіжної літератури.....    | 15 |
| 3.4. Орієнтовні завдання екзаменаційних білетів..... | 20 |
| 3.4.1. Теоретичний блок.....                         | 20 |
| 3.4.1.1. Питання з сучасної російської мови.....     | 20 |
| 3.4.1.2. Питання з російської літератури.....        | 20 |
| 3.4.1.3. Питання з зарубіжної літератури.....        | 20 |
| 3.4.2. Практичний блок.....                          | 22 |
| 3.5. Критерії оцінювання відповідей студентів.....   | 25 |
| 4. Література.....                                   | 26 |

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Державна атестація бакалаврів зі спеціальності «Філологія. Мова та література (російська)» здійснюється Екзаменаційною комісією після завершення навчання на цьому освітньо-кваліфікаційному рівні та повного виконання навчального плану.

Державна атестація бакалаврів проводиться у формі складання комплексного кваліфікаційного екзамену з сучасної російської мови, історії російської та зарубіжної літератури.

**Комплексний кваліфікаційний екзамен** є важливим етапом перевірки та оцінки ступеня підготовки у ЗВО філолога-русистів освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр” та становить особливу комплексну форму контролю.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену побудована у відповідності до вимог державного стандарту вищої освіти в Україні.

**Мета екзамену** – оцінка рівня мовної і літературознавчої підготовки філологів-русистів освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр”.

### **Завдання екзамену:**

- визначити ступінь оволодіння поняттєвим апаратом сучасної лінгвістики і літературознавства;
- виявити знання основних норм російської літературної мови (орфоепічних, граматичних і т.п.).
- виявити знання основних аспектів теорії російської мови з фонетики, графіки та орфографії, орфоепії, лексикології, словотвору, морфології та синтаксису;
- виявити знання основних аспектів усної народної творчості, теорії та історії російської літератури (XI – XX ст.);
- визначити ступень оволодіння знанням основних аспектів історико-літературного процесу зарубіжної літератури;
- перевірити сформованість вмінь використовувати набуті теоретичні знання на практиці.

### **Кваліфікаційний екзамен перевіряю оволодіння ЗВО такими компетентностями:**

|                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                      |
|------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|
| <b>Інтегральна компетентність</b>                    | Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | КІ - 1                                               |
| <b>Загальні компетентності</b>                       | Здатність бути критичним і самокритичним.<br>Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.<br>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.<br>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | КЗ-4<br>КЗ-5<br>КЗ-10<br>КЗ-11                       |
| <b>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</b> | Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.<br>Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії російської мови.<br>Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку російської літератури від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.<br>Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати російську та мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв’язання комунікативних завдань у різних сферах життя.<br>1) Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації | КП-2<br><br>КП-3<br><br>КП-5<br><br>КП-6<br><br>КП-7 |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                   |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
|  | мовленнєвих, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу російських і польських/англійських текстів.<br>Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.<br>Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та перекладацький аналіз художніх текстів різних стилів і жанрів. | КП-8<br><br>КП-10 |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|

**Кваліфікаційний екзамєн перевіряє досягнення ЗВО таких результатів навчання**

| Результати навчання                                                                                                                                                                                                                                                                    | Шифр результату навчання |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
| 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.                                                                                       | РН 1                     |
| 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.                                                                                                                                                       | РН 7                     |
| 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію російської мови і літератури, історію зарубіжної літератури, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.                                                                   | РН 8                     |
| 10. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.                                                                                                                                                                                                   | РН 10                    |
| 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.                                                                                                                                                                    | РН 12                    |
| 13. Аналізувати й інтерпретувати твори російської та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі.                                                                                                             | РН 13                    |
| 14. Використовувати російську мову, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя. | РН 14                    |
| 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та перекладацький аналіз текстів різних стилів і жанрів.                                                                                                                                                                              | РН 15                    |
| 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції славістики, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.                                                                                                                                                                 | РН 16                    |
| 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.                                                                        | РН 17                    |

Програма комплексного кваліфікаційного екзамєну містить два блоки – теоретичний та практичний. Перший блок складається з теоретичних питань з сучасної російської мови, історії російської літератури та історії зарубіжної літератури, відповіді на які дозволяють виявити рівень професійної підготовки філолога-русиста освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр”. Другий блок містить практичні завдання, спрямовані на виявлення практичних навичок з синтаксичного розбору речення і цілісного аналізу художнього тексту.

Екзамєнаційний білет складається з трьох питань першого блоку, та двох практичних завдань другого блоку.

## ЗМІСТ ПРОГРАМИ

### МОДУЛЬ 1. СУЧАСНА РОСІЙСЬКА МОВА

#### **Фонетика**

Предмет фонетики. Специфічна особливість фонетики в зіставленні з лексикологією і граматики. Аспекти фонетики сучасної російської мови: артикуляційний, акустичний, функціональний. Поняття про основні одиниці фонетичної системи: фраза, мовні такти, фонетичні слова, склади, звуки. Склад. Визначення складу. Теорії розгляду складу. Відкриті та закриті склади, прикриті і неприкриті склади. Характер примикання попереднього і наступного приголосного до голосному. Слогораздел і типи складів в російській мові. Типи початкових, ненадочної і кінцевих складів. Розподілу на склади на стику морфем. Розподілу на склади при поєднанні знаменних слів. Фонетична транскрипція.

Фонетика. Класифікація звуків сучасної російської мови. Принципи класифікації. Артикуляційна класифікація звуків. Класифікація приголосних звуків сучасної російської мови з урахуванням місця утворення шуму, способу утворення шуму, рівня тону і шуму, наявності або відсутності додаткової середньоніжної артикуляції. Класифікація голосних звуків за місцем підйому мови, ступеня підйому мови, наявністю або відсутністю лабіалізація. Акустична класифікація звуків. Дихотомическая класифікація голосних і приголосних звуків.

Звукові зміни в сучасній російській мові. Поняття позиції звукової одиниці. Фонетичне слово як межа позиційного варіювання звукових одиниць. Синтагматические закони варіювання звукових одиниць в межах фонетичного слова. Позиційна міна в області приголосних звуків. Закон оглушення дзвінких приголосних у кінці слова. Закон асиміляції приголосних за дзвінкістю і глухістю. Закон асиміляції приголосних за місцем освіти. Закон асиміляції приголосних за способом освіти. Закон асиміляції приголосних за м'якістю і твердістю. Закон пом'якшення твердих приголосних перед голосними переднього ряду. Закон спрощення сполучень приголосних. Закон скорочення подвійних приголосних. Позиційна міна в області голосних звуків. Закон редукції. Закон акомодатії. Типи позиційної міни звуків в сучасній російській мові: паралельний тип і перехресний тип. Паралельний тип в області голосних звуків. Паралельний тип в області приголосних звуків. Перехресний тип в області голосних звуків. Перехресний тип в області приголосних звуків.

Фонологія. Поняття про систему фонем. Московська фонологічна школа. Основні фонологические кошти мови. Наголос. Інтонція. Інтонційні типи і їх класифікація. Фонема. Поняття фонем. Ознаки фонем. Конститутивні, диференціальні та інтегральні ознаки фонем. Призначення фонем. Сигніфікативна і перцептивна функції фонем. Сильні і слабкі позиції фонем в словоформах.

Система приголосних фонем. Склад приголосних фонем російської мови. Поняття соотнесительного ряду приголосних фонем, парних по глухістю-дзвінкістю. Сильні і слабкі позиції для глухих і дзвінких приголосних в словоформах. Поняття соотнесительного ряду приголосних фонем, парних за твердістю-м'якістю. Сильні і слабкі позиції для твердих-м'яких приголосних в словоформах. Фонема <ж>.

Система голосних фонем. Склад голосних фонем російської мови. Сильні і слабкі позиції для голосних фонем в словоформах. Основний вид і різновиди голосних фонем у сильній позиції. Голосні фонем в слабких позиціях. Голосні фонем після парних твердих і м'яких приголосних в передударних складах. Голосні фонем після парних твердих і м'яких приголосних в заударних складах. Голосні фонем в ненаголошених складах в положенні після фонем <ш>, <ж>, <ц>.

Структура фонем в морфемі. Визначення фонем в морфемі на основі ототожнення звукових одиниць в сильних і слабких позиціях. Загальна характеристика російської фонологічної системи як системи консонантного типу. Фонематическая транскрипція. Основні тенденції розвитку російської фонологічної системи. Значення фонології для розуміння системи мови, для практичних цілей.

#### **Графіка і орфографія**

Найважливіші праці по теорії російської графіки і орфографії. Російське лист в XI-XVII ст.

Петровська реформа російської графіки. Питання російської орфографії в працях письменників і вчених XVIII - першої половини XIX ст. Грозовського орфографія. Реформа графіки та орфографії 1917-1918 рр. Впорядкування орфографії в 1956 р.

Поняття про графіку. Російська графіка і її історія. Графічні засоби. Загальні відомості про графіку. Алфавіт. Кирилиця і її поступова зміна. Назви і написання букв сучасного алфавіту. Сучасні назви російських букв. Назви букв, що позначають голосні звуки. Назви букв, що позначають приголосні звуки. Назви букв, які не позначають звуків. Небуквених графічні засоби.

Співвідношення між буквами і звуками. Фонемний склад мови і принципи позначки фонем. Складової принцип російської графіки. Складової принцип стосовно буквах, що позначає голосні звуки. Складової принцип стосовно буквах, що позначає приголосні звуки. Позначення звуку [j].

Двозначні і однозначні літери. Букви, що позначають голосні звуки. Букви, що позначають приголосні звуки. Букви ь і ъ. Різновиди букв за кількістю охоплюють ними звуків.

### **Орфоенія**

Поняття про орфоенії. Лінгвістичні, культурно-історичні, соціальні основи української літературної вимови. Значення орфоенії в умовах вживання російської мови як мови міжнаціонального спілкування.

### **Лексикологія**

Слово як одиниця в системі російської мови. Номінативна функція слів. Типи лексичних значень слів. Значення номінативні: прямі і похідні; вільні і фразеологічні пов'язані. Конструктивно і синтаксично обумовлені значення. Узуальні і okazіональні значення.

Структурні ознаки російського слова: фонетична оформленість, лексико-граматична віднесеність, щільнооформленість і непроникність. Варіанти слова. Аспекти лексичного значення: денотативний, сигніфікативний, коннотативний, прагматичний. Структура лексичного значення. Сема як мінімальний компонент значення слова.

Семантична структура слів в сучасній російській мові. Прості та складні слова. Багатозначне слово як система лексико-семантичних варіантів значний (семем). Типи зв'язків між лексико-семантичними варіантами: метонімія, метафора, гіперогіпонімія, енантіосемія. Структура багатозначності слів: радіальна, цепочечная, радіально-цепочечная. Семантичне тотожність слова.

Омонімія і типи омонімів в російській мові. Омонімія і полісемія. Словники омонімів. Паронімія. Словники паронімів.

Лексико-семантичні парадигми слів. Синонімія і типи синонімів в російській мові. Синонімічний ряд як мікросистема. Квасісіноніми. Синонімія і полісемія. Узуальні і контекстуальні синоніми. Словники синонімів.

Гіпонімія в російській мові. Гіпер-гіпонімічний ряд як мікросистема.

Антонімія і типи антонімів в російській мові. Антонімічний ряд як мікросистема. Антонімія і полісемія. Антонімія і синонімія. Узуальні і контекстуальні антоніми. Оксюморон. Словники антонімів.

Історичне формування лексико-семантичної системи російської мови. Споконвічно-російська лексика: спільнослов'янська, східнослов'янська, власне російська лексика. Старослов'янські. Іншомовна лексика, її джерела, періоди запозичення, структурні особливості. Освоєння іншомовних запозичень. Калькування і його види. Полукальки. Інтернаціональна лексика. Екзотизми. Варваризми. Запозичення в радянську епоху. Етимологічні словники. Словники іншомовних слів.

Функціональне розширення лексико-семантичної системи російської мови. Сфери поширення російської лексики. Загальноновживана лексика. Лексика обмеженого вживання. Діалектна лексика і її види. Професійна лексика. Жаргонна і арготична лексика. Діалектні (обласні) словники.

Функціонально-стильова розширення російської лексики і її експресивно-емоційна характеристика. Стилістично нейтральна лексика. Стилістично забарвлена лексика. Лексика книжкова. Термінологія і її семантична специфіка. Терміносистема. Функціонально-стильова і експресивно-емоційна характеристика слів в словниках російської мови. Термінологічні словники. Словники мови письменників.

Активна і пасивна лексика сучасної російської мови. Сучасна (актуальна) лексика. Застарілі

слова та їх види: архаїзми та історизм. Різновиди архаїзмів. Неологізми і їх різновиди. Советизм. Семантко-стилістичні перетворення слів в післяжовтневу епоху. Лексико-семантичні новоутворення в 50-80-і рр. нашого століття. Історичні словники. Словники застарілих слів. Словники нових слів і значень.

### **Фразеологія**

Фразеологія як підсистема лексики, її предмет і задачі. Російська фразеологія і національно-культурна семантика мови. Обсяг фразеологічного складу російської мови. Характеристика фразеології в тлумачних словниках російської мови.

Фразеологізм і його основні властивості: відтворюваність, стійкість, зміни семантики компонентів, роздільно-оформленість. Фразеологізм і слово, фразеологізм і вільне поєднання слів. Синтагматические властивості російських фразеологізмів.

Семантична і лексико-граматична структура російських фразеологізмів. Експресивно-яка характеризує функція фразеологічної номінації. ідиоматичність як

Семантичне явище у фразеології. Внутрішня форма фразеологізму як вираз його національної специфіки. Семантична класифікація фразеологізмів: зрощення, єдності і поєднання. Фразеологічні вирази. Лексичний склад російської фразеології. Прості та складні фразеологізми. Фразеологічні словники російської мови. Варіантність фразеологізмів в сучасній російській мові. Типи фразеологічних варіантів. Структурні типи фразеологізмів: словоформа, словосполучення, пропозиція. Граматичні парадигми структурних типів та їх різновиди: повна, усічена і нульова парадигма. Способи освіти російських фразеологізмів.

Фразеологічна омонімія та її види.

Семантичні парадигми фразеологізмів. Фразеологічна синонімія і специфіка фразеологічного синонімічного ряду. Антонімія фразеологізмів.

Історичне формування російської фразеології. Споконвічно російська і запозичена фразеологія. Фразеологічні кальки, їх види. Півкалькі.

Стилістична диференціація російської фразеології. Стилістично нейтральна, розмовно-побутова, просторечная і книжкова фразеологія.

Активна і пасивна фразеологія. Фразеологічні новоутворення і семантико-стилістичні зміни фразеологізмів в радянську епоху.

Російська лексика і фразеологія як носії і джерела національно-культурної інформації. Лингвострановедческий аспект семантики слова і фразеологізму. Міжмовна еквівалентність мовних одиниць. Часткова еквівалентність мовних одиниць: фонові лексика і фразеологія. Безеквівалентності мовних одиниць. Угрупування безеквівалентної лексики і фразеології. Російська лексика і фразеологія в інших мовах світу. Лінгвокраїнознавчі словники. Словники-мінімуми. Словники мовного етикету. Розмовники.

### **Лексикографія**

Теоретичні основи російської лексикографії. Короткий нарис розвитку лексикографії. Лексикографічна термінологія. Лексикографія в радянську епоху. Типи словників. Їх структура і зміст. Енциклопедичні та філологічні словники. Найважливіші тлумачні словники. Аспектні словники. Словники навчальні та академічні. Орфографічні, орфоепічні, словотворчі словники, словники граматичних труднощів і ін.

Принципи лингвострановедческой лексикографії.

### **Морфеміка**

Морфема і слово. Їх загальні ознаки і відмінності. Поняття про алломорф і варіантах морфеми.

Кореневі і афіксальних морфеми. Типи афіксальних морфем (префікси, суфікси, флексії, постфікси). Питання про інтерфікси. Типи значень морфем: лексичні, граматичні та синкретичні морфеми. Вільні і пов'язані морфеми. Багатозначність, синонімія та омонімія морфем.

Словообразующіє, формотворчих і словоформообразующіє афікси. Матеріально виражені і нульові афікси. Регулярні та нерегулярні; продуктивні і непродуктивні афікси.

Структурні типи слів. Основа слова і закінчення. Поняття основи слова. Її роль у вираженні лексичного значення слова. Типи основ: членімісті - нечленіміх, проста - складна, похідна - непохідна. Залежність мотивованості лексичного значення слова від членімісті і производности

основ, регулярності складових морфем.

Морфонологічні особливості структури слів: чергування фонем, накладення морфем, інтерфіксація і т. П.

Історичні зміни в структурі слова: опрощення, переразложенієм, ускладнення основи; декореляції морфем.

### **Словотвір**

Яка виробляє основа. Структурна і семантична співвідносність похідної основи з виробляє основою. Освіта слів на базі непохідних і похідних основ окремих слів; вільних словосполучень і фразеологічних одиниць. Словотвірна ланцюжок. Словотворче гніздо і словотворча парадигма.

Словотворчий тип. Зв'язок словотворчих типів з морфологічними розрядами і тематичними групами слів. Словотвірні значення (в зіставленні з лексичним і граматичним значенням слів). Продуктивні і непродуктивні словотворчі типи. Окказіональні слова. Причини появи окказіональних слів, їх стилістичні функції.

Способи словотворення. Класифікація способів словотвору щодо участі афіксів у виробництві слів; характером виробляють основ; за ступенем продуктивності в сучасній російській літературній мові. Характеристика найбільш продуктивних способів словотворення. Афіксація (префіксація, суфіксація, нульова суфіксація, постфіксація, префіксально-суфіксальний і т. П. Виробництво слів). Додавання, аббревіація та освіту слів шляхом злиття. Субстантивації і ад'єктивація.

Розвиток словотвірної системи російської літературної мови в радянську епоху. Посилення продуктивності окремих способів словотворення (складання, аббревіації), зміни в значенні, стилістичній забарвленні афіксів і т. П.

### **Морфологія**

Частини мови. Визначення поняття «частини мови». Питання про принципи класифікації частин мови, їх кількість та обсяг. Характеристика системи частин мови в російській мові. Слова самостійні (знаменні) і службові. Модальні слова, вигукі і звуконаслідувальні слова як особливі граматичні розряди. Явища перехідності в системі частин мови. Шляхи розмежування частин мови у випадках функціональної омонімії. Доцільність вивчення морфології на синтаксичній основі.

Іменник як частина мови. Лексико-граматичні розряди іменників. Іменники загальні і власні, одухотворені і неживі; іменники конкретні і поодинокі, абстрактні, речовинні і збірні. Вплив змін у лексичному значенні на граматичні ознаки слів.

Граматичні категорії іменників. Категорія роду іменників. Її значення та способи вираження. Основні критерії диференціації іменників за ознакою роду (синтаксичний, морфологічний, семантичний, словотвірний). Рід іменників - найменувань осіб, тварин: корелятивність назв; типи відповідностей; обмеження в освіті корелятивних пар. Іменники спільного роду. Рід іншомовних іменників з омонімічними відмінковими формами; складноскорочених слів. Коливання в роді іменників.

Категорія числа іменників. Її значення та способи вираження. Іменники, що мають корелятивні форми однини і множини. Основні значення форм однини і множини. Синонимичное вживання форм однини і множини. Вплив змін у лексичному значенні на способи вираження категорії числа, корелятивність - некорелятивність форм. Різний обсяг лексичних значень форм однини і множини в парадигмі слова. Синонімія і варіантність закінчень у формах множини. Іменники, що вживаються тільки в однині або тільки у множині.

Категорія відмінка іменників. Система відмінкових форм і значень. Основні значення відмінків іменників. Варіантність відмінкових закінчень. Фактори, що зумовлюють значення відмінкових форм. Випадки омонімії відмінкових форм. Роль прийменників у вираженні відмінкових значень.

Схиляння імен іменників. Основні типи відмін, що склалися на основі родової диференціації слів. Разносклоняемые іменники. «Нульове закінчення» іменників іншомовного походження з омонімією форм усіх відмінків. Схиляння імен іменників за зразком прикметників (Ад'єктивних схиляння). Відмінювання іменників *pluralia tantum*. Акцентні типи іменників.

Словотвір іменників.

Прикметник як частина мови. Лексико-граматичні розряди прикметників. Якісні, відносні та присвійні прикметники. Вплив змін у лексичному значенні на парадигму прикметників, їх системні зв'язки. Якісно-відносні і відносно-присвійні прикметники.

Короткі форми якісних прикметників. Їх семантика, морфологічні ознаки, синтаксичні функції. Освіта і вживання коротких форм прикметників. Обмеження в освіті коротких форм. Імена прикметники, що вживаються тільки в короткій формі. Наголос в повних формах; коротких формах.

Категорія ступеня порівняння прикметників. Форми вищого та найвищого ступеня. Елятив. Обмеження в освіті форм ступенів порівняння. Наголоси в формах ступенів порівняння.

Схилення прикметників. Продуктивний і непродуктивний типи відмінювання прикметників, їх різновиди. Варіанти окремих словоформ.

Словотвір прикметників.

Числівник як частина мови. Розряди числівників. Кількісні числівники як ядро даної частини мови. Збірні числівники, дробові числівники. Питання про порядкових числівників. Морфологічні категорії, синтаксичні зв'язку та функції кількісних, дрібних і збірних числівників. Морфемний склад і способи освіти числівників. Типи відмінювання імен числівників.

Займенник як частина мови. Розряди займенників за значенням. Співвідносність займенників з іншими частинами мови за характером морфологічних категорій і синтаксичних функцій. Займенник іменники. Схилення займенникових іменників (повні і дефектні парадигми, регулярні і нерегулярні закінчення; суплетивізм і нульове вираження основ). Питання про займенникових прикметників, займенникових числівників, займенникових говірок. Перехід слів інших частин мови в займенники. Синонімічне використання займенників.

Дієслово як частина мови. Граматичні категорії дієслова. Багатство і різноманітність форм російського дієслова. Парадигма дієслівного слова в російській мові: інфінітив, відмінюється і неспрягає форми дієслова. Основа теперішнього часу дієслова і основа інфінітива, їх формотворчих функції. Продуктивні і непродуктивні класи дієслів у російській мові. Відмінювання дієслова. Дієслова першого, другого відмінювання. Разноспрягає дієслова. Ізольовані дієслова. Наголос в відмінюється формах дієслова та інфінітивом.

Категорія виду як специфічна особливість російського дієслова. Її значення та способи вираження. Поняття досконалого і недосконалого виду. Морфологічні відмінності дієслів досконалого і недосконалого виду (зв'язок категорії виду з категорією способу і часу дієслова). Дієслова, що мають корелятивні за лексичним значенням форми досконалого і недосконалого виду. Способи освіти корелятивних форм. Перфективація і імперфективації. Двувидові дієслова. Одновидові дієслова. Вид дієслів руху. Способи дієслівної дії як лексико-граматичні розряди дієслів досконалого і недосконалого виду. Вживання форм досконалого і недосконалого виду дієслів в умовах контекстів і ситуацій.

Перехідні і неперехідні дієслова. Граматичне значення і способи вираження перехідності-неперехідності. Вплив змін у лексичному значенні на перехідність-неперехідність дієслова.

Зворотні дієслова. Їх семантика, морфемний склад; системні зв'язки з безповоротними дієсловами (наявність - відсутність кореляцій).

Категорія застави дієслова. Граматичне значення і способи вираження заставних відносин. Дійсний і пасивний стан. Синонімічне використання активних конструкцій і пасивних конструкцій та їх стилістична забарвлення.

Категорія способу дієслова. Граматичне значення і способи вираження. Дійсного способу і протиставлення його наказовому і умовному нахилам. Освіта наказового і умовного способу. Синонімічне вживання форм способу.

Категорія часу дієслова. Її значення та способи вираження. Система дієслівних часів у російській мові. Освіта форм часу. Абсолютна і відносна вживання форм часу.

Категорія особи дієслова та способи її вираження. Склад форм особи. Лексичні обмеження в утворенні форм 1-го і 2-го особи. Синонімічне використання форм особи дієслова.

Безособові дієслова в російській мові. Семантика безособових дієслів, формозміна (дефектність парадигм), лексичні зв'язку та функції.

Питання про місце дієприкметників в морфологічній системі мови. Причастя як

атрибутивна форма дієслова. Категорія часу і застави у дієприкметників. Короткі і повні форми дієприкметників; семантика, морфологічні ознаки і синтаксичні функції. Освіта дійсних і пасивних дієприкметників. Наголос дієприкметників.

Питання про місце дієприслівників в морфологічній системі мови. Дієприслівник як атрибутивна (обстоятельственно-определяющая) форма дієслова. Значення, морфологічні ознаки і синтаксичні функції дієприслівників. Освіта дієприслівників досконалого і недосконалого виду. Наголос дієприкметників.

Словотвір дієслів.

Прислівник як частина мови. Розряди прислівників за значенням, способу утворення. Ступені порівняння прислівників. Займенник прислівники. Синтаксичні функції прислівників. Омонимические відповідності говірок з іншими частинами мови (знаменними і службовими).

Категорія стану як частина мови. Розряди слів категорії стану за значенням. Морфологічні ознаки слів категорії стану. Відмежування слів категорії стану від інших частин мови.

Причини того. Загальна характеристика прийменників як службової частини мови. Розряди прийменників за значенням, структурі і способу освіти. Причини того однозначні і багатозначні. Фактори, що зумовлюють значення прийменників. Сполучуваність прийменників з відмінковими формами знаменних слів.

Союзи. Загальна характеристика спілок як службової частини мови. Розряди спілок за значенням, структурі, способом утворення. Союзи однозначні і багатозначні. Фактори, що зумовлюють значення спілок. Сочинительные і підрядні союзи. Союзні слова.

Частинки. Загальна характеристика часток як службової частини мови. Розряди часток за функцією, будовою, способом утворення. Багатозначність частинок. Слова, що поєднують функції частинок з функціями спілок, вступних слів, вигуків.

Модальні слова як особливий лексико-граматичний розряд. Семантика, морфологічні ознаки і синтаксичні функції модальних слів. Розряди модальних слів за значенням, структурі, способом утворення.

Вигуки як особливий лексико-граматичний розряд. Розряди вигуків за функцією, структурою, способом утворення. Звуконаслідувальні слова, їх функції та вживання. Відмінність звуконаслідувальних слів від вигуків.

### **Синтаксис**

Словосполучення. Словосполучення як одиниця синтаксису. Словосполучення в системі словосполучень. Різні підходи до словосполучення в сучасній синтаксичній науці.

Форма і значення словосполучення. Поняття структурної схеми словосполучення. Парадигма словосполучення.

Підрядні зв'язки слів у словосполученні: узгодження, управління, примикання. Обов'язкова і факультативна сполучуваність компонентів словосполучення. Сильна і слабка підрядний зв'язок слів у словосполученні. Сполучуваність слів різних лексико-семантичних груп слів.

Класифікація словосполучень по морфологічній належності головного слова, кількості компонентів, синтаксичної членимости.

Словники сполучуваності слів.

Речення. Пропозиція як основна синтаксична одиниця. Основні ознаки пропозиції: граматична організованість, предикативність, семантична і інтонаційна завершеність.

Структурний, семантичний і комунікативний аспекти пропозиції. Поняття семантичної структури пропозиції. Співвідношення формальної і семантичної структури пропозиції.

Підстави для класифікації та виділяються типи пропозицій.

Класифікація пропозицій по функції (мети висловлювання): розповідні, питальні, спонукальні. Їх структурні і семантичні ознаки. Окликупропозиції.

Інтонація. Роль інтонації в простому реченні. Типи інтонаційних конструкцій. Смыслоразличительную можливість інтонації.

Просте речення. Поняття про простому реченні як синтаксичної одиниці. Структурні схеми простого речення. Питання про парадигму простого пропозиції.

Члени пропозиції як структурно-семантичні компоненти пропозиції. Співвідношення між членами пропозиції і компонентами словосполучення.

Морфологізовані і неморфологізовані члени речення. Головні і другорядні члени речення.

Підмет і присудок. Семантика і способи вираження підмета. Семантика присудка. Типи присудка: просте і складне (складеного дієслівні; складений іменний, складне).

Другорядні члени речення. Принципи їх класифікації.

Доповнення. Пряме і непряме доповнення.

Визначення. Узгоджене і неузгоджене означення. Прикладна програма.

Обставина. Види обставин.

Питання про детермінантах як розповсюджувачів основи пропозиції в цілому.

Синкретичного другорядні члени.

Просте речення в комунікативному аспекті.

Порядок слів. Комунікативні функції порядку слів. Актуальне членування пропозиції. Співвіднесення актуального і синтаксичного членування пропозиції.

Структурно-семантичні типи простого речення.

Позитивні і негативні пропозиції. Засоби вираження заперечення. Різновиди негативних пропозицій.

Поширені і непоширені пропозиції. Пропозиції, поширені на основі прислівних і неприслівних зв'язків.

Двоскладного і односкладні пропозиції. Питання про класифікацію односкладних речень. Формальна і семантична структура односкладних пропозицій.

Структурно-семантичні типи односкладних пропозицій: пропозиції дієслівного класу (безумовно-особисті, невизначено-особисті, узагальнено-особисті, безособові, інфінітивні); пропозиції іменного класу (номінативні, генітивних); пропозиції наречного класу (безособові). Питання про вокативних пропозиціях.

Типи простих речень по відсутності-наявності вакантних синтаксичних позицій. Структурно-семантичні різновиди неповних речень: контекстуальні і ситуативні. Еліптичні пропозиції.

Пропозиції членімого і нероздільні.

Ускладнення формальної і семантичної структури простого речення. Різновиди ускладненого пропозиції.

Пропозиція, ускладнене однорідними членами. Поняття сурядного ряду. Відкриті та закриті, союзні і безсполучникові сурядні ряди. Уточнюючі і узагальнюючі слова і словосполучення при однорідних членах.

Однорідні й неоднорідні означення. Питання про пропозиції з однорідними присудком.

Пропозиції, ускладнені відокремленими членами. Поняття про відокремлення. Основні функції відокремлених членів. Типи відокремлених членів речення. Основні умови відокремлення.

Пропозиції з уточнююче-видільними відокремленими членами. Структурні засоби уточнення та роз'яснення.

Пропозиції з вступними конструкціями. Функціонально-семантичні різновиди вступних конструкцій. Їх структура.

Пропозиції зі вставними конструкціями. Функції вставних конструкцій, їх структура. Подібність і відмінність вступних і вставних конструкцій.

Пропозиції зі зверненням. Семантика звернень. Способи вираження звернень. Звернення і вокативні пропозиції.

Стилістичне вживання різних типів простих речень.

Складне речення. Складне речення як формально організоване синтаксичне об'єднання предикативних одиниць. Союзні і безсполучникові речення. Твір і підпорядкування як основні види зв'язку частин складного речення. Складне і просте речення.

Складносурядні речення. Структура і семантика складносурядних речень, їх основні структурно-семантичні типи. Різновиди складносурядних речень однотипного і неоднотипних складу.

Односуб'єктної складносурядні пропозиції.

Різновиди складносурядних речень, що складаються із кількох предикативних частин.

Складнопідрядні речення. Засоби зв'язку головною і придаточною частин складнопідрядного речення: союзи, союзні слова, співвідносні слова, співвідношення форм дієслів-присудків. Граматична роль порядку проходження частин складнопідрядного речення та інтонація. Питання про класифікацію складнопідрядних речень. Поліфункціональність деяких форм придаткових в російській мові.

Вільні і невільні за своєю будовою складнопідрядні речення. Складнопідрядні речення нерозчленованої і розчленованої структури. Багатокомпонентні складнопідрядні речення. Їх типи та різновиди.

Синонімія складнопідрядних і складносурядних речень. Синонімія складнопідрядних і простих речень з причетними і дієприслівниковими оборотами.

Конструкції, перехідні між простим і складнопідрядних пропозицією.

Конструкції, перехідні між твором і підпорядкуванням.

Бессоюзное складне речення і його структурно-семантичні типи.

Засоби зв'язку в безсполучниковому складному реченні.

Питання про ставлення пропозицій з бессоюзної зв'язком до складносурядні і складнопідрядних пропозицій.

Складне речення в комунікативному аспекті.

Поняття про складне синтаксичному цілому як одиниці тексту. Основні типи складних синтаксичних цілих. Засоби зв'язку простих і складних речень в складному синтаксичному цілому.

Період як особлива форма організації монологічного мовлення. Його будова і стилістична роль. Основні різновиди періоду.

Абзац як композиційно-сміслова одиниця. Абзац і складне синтаксичне ціле.

Поняття про діалогічному єдності як формі організації діалогічного мовлення. Основні різновиди диалогических єдності.

Поняття чужої мови. Форми передачі чужої мови.

Пряма мова. Способи передачі прямої мови. Структурні різновиди конструкції з прямою мовою.

Непряма мова. Будова пропозицій з непрямою мовою.

Перетворення прямої мови в непряму.

Невласне-пряма мова як особлива форма вільної передачі змісту чужої мови. Формальні особливості невластне-прямої мови і її стилістична функція.

Основи російської пунктуації. Принципи пунктуації. Відомості з історії російської пунктуації. Типи розділових знаків і їх основні функції.

## МОДУЛЬ 2: ІСТОРІЯ РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Література першої третини XVIII ст. (1700-20-і рр.). Нова художня література. Література другої третини XVIII ст. (30-50-і рр.). Творчість А.Д. Кантемира, В. К. Тредіаковський, М.В. Ломоносова, А.П. Сумарокова.

Література останній третині XVIII ст. (60-90-і рр.). Журнальна сатира 1769 - 1774 рр. Творчість І. А. Крилова. Драматургія останній третині 18 століття. Творчість Д.И. Фонвизина, Г.Р. Державіна.

Масова прозаїчна література останній третині XVIII ст. Розвиток прози. Творчість А.Н. Радищева, Н.М. Карамзіна.

Літературний рух 1800 - 1825 рр. Розквіт російської літератури XIX століття. Загальна характеристика літературного процесу. Основні літературні напрямки, ідейні течії і школи, боротьба між ними. Утвердження і переважання реалізму; роль і місце нереалістичних тенденцій. Принципи періодизації.

Творчість В.А. Жуковського і К.М. Батюшкова, І.А. Крилова, поетів-декабристів, А.С. Грибоедова.

Літературний рух 1825-1842 рр. Творчість А.С. Пушкіна, поетів пушкінської пори, М.Ю. Лермонтова, М. В. Гоголя.

Літературний рух 1842-1855 рр. «Натуральна школа». Творчість А.И.Герцена, Ф.И. Тютчева, А.А. Фета.

Літературний рух 1856 - 1868 рр. Творчість І.С. Тургенєва, І.А. Гончарова, А.Н. Островського, Н.А. Некрасова. Поети Некрасівській школи. Творчість Н.Г. Чернишевського. Проза шістдесятників.

Літературний рух 1868 - 1880 рр. Творчість М.Є. Салтикова-Щедріна, Ф.М. Достоевського, Н.С. Лєскова, Л.Н. Толстого.

Літературний рух 1881-1895 рр. Творчість В.М. Гаршина

Літературний рух на зламі століть (1895 - 1905 рр.). Творчість В.Г. Короленка, А.П. Чехова.

Реалізм в літературному процесі рубежу XIX - XX століть. Літературний процес рубежу XIX - XX століть. Основні тенденції в розвитку реалістичної прози на рубежі XIX - XX століть. Творчість О. Купріна (1870-1938), І. Шмєльова (1873-1950), А. Ремізова (1877-1957) та Б. Зайцева (1881-1972) до еміграції.

Становлення і розвиток російського символізму. Формування перших модерністських течій в літературі і в образотворчому мистецтві. Програмне оформлення символізму як художньої течії. Творчість молодших символістів

Модерністські течії 1910-х рр. Акмеїзм як літературний напрям. Футуризм як явище культури. «Новокрєстьянська» поезія 1910-х рр. Поети, не пов'язані з певними літературними напрямками

Загальна характеристика російської літератури 1 половини XX століття. Література СРСР 20-50-х рр. Літературні угруповання 20-х рр. Історія виникнення і становлення соціалістичного реалізму.

Проза 20-50-х рр. Літературний герой 20-х рр. Науково-фантастична література 20-30-х рр. Історичний роман 20-40-х рр. Поезія 20-50-х рр. Драматургія 20-50-х рр.

Творчість Є. Шварца, Е. Замєтіна, М. Пришвіна, Л. Лєонова. Творчість, А. Платонова, А.Грін.

Творчість Михайла Шолохова, М. Волошина, О. Мандельштама

Література російського зарубіжжя першої хвилі. Творчість О. Купріна, І. Шмєльова, Б. Зайцева, Ремізова і письменників-сатіріконовців в еміграції.

Творчість М. Цвєтаєвої, В. Ходасєвича, І. Сєверяніна.

Творчість З. Гіппіус, Д. Мєрежковського, К. Бальмонта, Вяч. Іванова, М. Алданова і М. Осоргіна.

Літературна творчість молодого покоління емігрантів. Творчість Г. Азданова, А. Несмєлова, Б. Поплавського

Особливості літературного процесу 1950-60-х рр., 1970-х рр. Лібералізація, гуманізація, демократизація суспільства. Два періоду в розвитку літератури як відображення змінюються соціокультурних ситуацій: відлига середини 50-х -60-х і згортання лібералізації, період розчарування ( «застій») - кінець 60-середина 80-х рр. («Сімдесяті роки»).

Нові тенденції в зображенні Великої Вітчизняної війни. Значення «військової» прози в пошуках концепції морально відповідальної, цільної і духовно розвиненої особистості. Дослідження гуманності соціальних відносин в умовах війни, виявлення суперечностей соціалістичного держави.

«Лагерна проза» в контексті політичних, філософських і моральних проблем суспільства (єпопея А. Солженіцина «Архїпелаг ГУЛАГ», його романи «В колі першому», «Раковий корпус». «Колимські розповіді» В. Шаламова, «Чорні камені» А. Жигуліна, «Занурення у п'їтьму» О. Волкова, повість «Вірний Руслан» Г. Владимова і ін.).

Сільська тема і «сільська проза» як особлива творча спільність. Умовність терміну. Генезис сільської теми. «Сільська проза» в літературі 50-60-х рр. Два потоку «сільської прози» - соціально-аналітична («Мотрі двір» О. Солженіцина, С. Залігін «На Іртиші», Б. Можєєв «Живий») і лірична («Крапля роси» В. Солоухина).

Соціокультурна ситуація кінця 1980-х - 1990-х рр. Реалізм і постмодернізм в російській літературі: традиції та перспективи. Еклектичний характер культури в зв'язку з освоєнням «затриманої» і емігрантської літератури в роки перебудови. Криза традиційних уявлень про роль

літератури і культури, відштовхування від традиційних цінностей російської культури. Естетична (ігрова) фаза в історії літератури. Пріоритет постмодерністської літератури.

Психологічна драма кордону 50-60-х рр. А. Володін ( «Фабрична дівчина», 1956; «П'ять вечорів», 1957; «Старша сестра», 1961), Л. Зорін ( «Гості», 1953), В. Розов ( «В добрий час!», 1955; «У пошуках радості», 1956), Е. Радзінський ( «чуть-чуть про жінку», 1968), М. Рошин. Прямий психологізм (ліризація монологів персонажів) і психологічний підтекст.

### МОДУЛЬ 3. ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Термін і поняття «антична література», її хронологічні межі. Міф як історико-культурна категорія, етапи розвитку грецької міфології (А. Тахо-Годи). Гомерівський епос. Гомерівське питання: історія виникнення і сучасний стан. Міфи про троянську війну: історична дійсність та її художнє осмислення. Генеалогічний та дидактичний епос Гесіода («Теогонія», «Роботи і дні»). Лірика VII - VI ст. до н.е. (Архілох, Гиппонакт, Солон, Тіртеї, Сапфо, Алкеї, Вакхилід, Піндар і ін.). Класичний період розвитку давньогрецької літератури (V -IV ст. до н.е.). Розквіт давньогрецького театру. Становлення і розвиток жанру трагедії (Есхіл, Софокл, Евріпід). Давня аттична комедія (Арістофан). Літературна доля грецького роману. Римська література періоду республіки (до 30-х рр. до н.е.). Римський театр: публічні видовища. Комедія (паліата, тогата і т.д.). Звернення до новоаттичної комедії (Плавт, Теренцій). Література періоду громадянських війн. Життя та основні періоди творчості Вергілія, Горація, Овідія. Римська любовна елегія: Тібулл, Проперцій. Срібний вік римської літератури (I - II ст. н.е.). Епоха Юліїв і Клавдіїв: «новий стиль». Стоїцизм Сенеки. Сатиричне відтворення дійсності в «Сатириконі» Петронія. Байки Федра, відношення Федра до грецьких зразків і сучасної дійсності. Сатири Ювенала: об'єкти сатиричного зображення, форми і засоби викриття. Апулей - філософ і софіст. Ідейно-філософська концепція «Метаморфоз», особливості композиції і хронотопу, значення вставних новел.

Джерела середньовічної літератури. Періодизація літератури Середніх віків. Клерикальна література на латинській мові. «Каролінгське відродження» як епоха розквіту клерикальної літератури на латинській мові. Творчість вагантів і голіардів. Народна поетична творчість раннього Середньовіччя. Героїчний епос зрілого Середньовіччя. Лицарська література Середньовіччя. Міська література Середньовіччя.

Відродження як тип культури. Хронологічні межі епохи Відродження. Соціально - історичний стан в Західній Європі. Поняття ренесансного гуманізму. Поняття Реформації. Вчення про людську особистість і сенс боротьби протестантів з католицькою церквою. Значення епохи Відродження в європейській культурі. Італійська література. Раннє Відродження (Треченто). Данте як представник перехідного етапу від Середньовіччя до Ренесансу. Аналіз «Божественної комедії» (частина 1 «Пекло»). Життя і творчість Ф. Петрарки, Дж. Боккаччо. Література зрілого Відродження. Загальний огляд творчості Лоренцо Медічі, Боярдо, Аріосто. Література пізнього Відродження. Творчість Т. Тассо. «Вчена комедія» Макіавеллі. Комедія «дель арте» та її характерні маски. Загальна характеристика епохи Відродження у Франції. Гурток Маргарити Наваррської. Життя і творчість Франсуа Рабле. Ренесансна поезія. Плеяда. Англійські гуманісти. «Утопія» Т. Мора. Творчість Е. Спенсера, Д. Лілі, К. Марло. Творчість Шекспіра. Жанрові різновиди іспанського ренесансного роману. Життя і творчість Сервантеса. Створення національної іспанської драми. Лопе де Вега та його школа. Загальна характеристика німецької літератури і літератури Північного Відродження. Література про дурнів. Художня творчість Еразма Роттердамського.

Нова концепція світу і людини в філософських теоріях XVII століття і її переломлення в класицизмі і бароко. Класицизм як теорія мистецтва. Основні положення естетичної системи класицизму. Спадщина античності і естетична система класицизму. Бароко як літературний напрям. Складність соціальної природи бароко, що зумовила багатоплановість його ідейних і художніх тенденцій.

Специфічні риси іспанської літератури XVII ст., пов'язані з бароко. Поезія Гонгори. Іспанський крутіїський роман XVII ст. (Кеведо, Велес де Гевара). Ренесансні традиції і проблеми бароко у творчості П. Кальдерона. Риси бароко в творчості Джона Донна. Метафізична школа та

«поезія кавалерів». Революція в Англії і творчість Д. Мільтона. Поема «Втрачений рай». Англійська література кінця XVII століття (Беньян, Бетлер, Драйден, Конгрів та ін.) Театр реставрації. Загальна характеристика німецької літератури XVII століття. Поезія (Опіц, Грифіус, Логау) і драматургія (Лоенштейн, Вейзе, Рейтер) Німеччини. Німецька проза і творчість Г. Гріммельсгаузена. Основні віхи французької історії XVII століття. Риси бароко в преціозній літературі (Д'юрфе, М. де Скюдери, Вуатюр). Проблеми «побутового реалізму» і діяльність лібертенів (Сірано де Бержерак, Сорель, Скаррон, Фюретсьєр). Франсуа Малерб - перший французький класицист. Розвиток принципів класицизму від Малерба до Буало. Творчість П. Корнеля, Ж. Расіна, Мольєра. Жанр байки в творчості Ж. Лафонтена. Ставлення класицистів до прози. Проза Паскаля, Севиньє, Ларошфуко, Лабрюєра. Психологічна майстерність в романі М. де Лафастт "Принцеса Клевська". Казки Шарля Перро і їх місце в літературі XVII століття. Роль Перро в «суперечці давніх і нових».

Просвітництво - провідна лінія розвитку європейської культури XVIII століття. Літературні напрями Просвітництва: рококо, просвітницький класицизм, просвітницький реалізм, сентименталізм. Основні жанри просвітницької літератури. Література передромантизму. Просвітницький класицизм. Творчість А. Поупа і діяльність Торійського клубу. Сентименталізм в англійській поезії. Романи Д. Дідро, Дж. Свіфта, С. Річардсона, Г. Філдінга, Т. Смоллета, Л. Стерна. Англійська драма XVIII століття (Лілло, Гей, Філдінг). Комедійна майстерність Шерідана Р. Б. в «Школі лихослів'я». Передромантична поезія (Макферсон, Чаттертон). «Готичний роман» (Уолпол, Редкліф, Казот). Поезія Р. Бернса. Лесаж. Роман «Жиль Блас» - історія життя талановитого простолюдина у Франції XVIII століття. Монтеск'є. «Персидські листи» і жанр просвітницького філософського роману. Психологічний роман абата Прево «Історія шевальє де Гріє і Манон Леско». Творчість Бомарше. «Революційний класицизм». Театр Вольтера. Ірої-комічна поема «Орлеанська діва». Філософські повісті «Кандид, або Оптимізм», «Простодушний». Дідро - організатор і натхненник енциклопедистів. «Черниця», «Племінник Рамо», «Жак-фаталіст» - романи французького просвітництва. Педагогічні ідеї Руссо в романі «Еміль, або Про виховання». «Юлія, або Нова Елоїза» і жанр сентиментального роману в листах. Місце «Сповіді» Руссо у світовій літературі. Німецьке Просвітництво. Естетичні погляди і художня творчість Лессінга. Література «Бурі і натиску». Риси історизму і народності в естетиці Гердера. Передромантична драматургія (зародження жанру мелодрами). Творчість Й.-В. Гете і Г. Шиллера. Драматургія Просвітництва: Гольдоні, Гоцці, Альф'єрі. Загальна характеристика американської літератури.

Роль філософії Ф. Шеллінга в формуванні естетики романтизму: концепція світу, розвитку, пізнання, Бога, зв'язків людини і природи, концепція любові, сутність поняття «інтелектуальна інтуїція»; зв'язки філософії та літератури; уявлення про творчу особистість, творчий акт і джерела багатозначності твору, ідея міфотворчості. Філософія Шеллінга як основа розвитку уявлення про романтичну іронію, сутність поняття «романтична іронія».

Творчість Е.Т.А.Гофмана. Ідея універсальної особистості, роль музики і творчості, двосвіття, фантастика, гротеск, романтична іронія. Філософські і соціальні витоки французького романтизму. Періодизація. Зв'язок з літературою XVIII століття, протистояння класицизму. Проблема уяви, мальовничості, сюжетної напруженості, метафоричності стилю (П. Леру, Гюго «Місячне сяйво», Мюссе «Експромт»). Соціальна тематика французького романтизму. Система жанрів. Основні представники. Лірика Ламартіна, А. де Вінї («Смерть вовка»), у А. де Вінї і А. де Мюссе (цикл «Ночі»). Типологія французького роману. «Корінна» Ж. де Сталь - залежність темпераменту від географічних широт, передбачення стендалевського зображення еволюції почуття, тема жіночої емансипації. Психологічний роман і новела: «Рене» Шатобріана, «Адольф» Констана, «Сповідь сина віку» Мюссе. Психологічний і соціальний роман Ж. Санд, тема мистецтва і творчої особистості в її романах. Творчий шлях В. Гюго. Періодизація. Передмова до драми «Кромвель» як маніфест французького романтизму. Періодизація англійського романтизму. Основні представники, основні жанри. Творчість Блейка, С.Т.Колріджа, П.Б.Шеллі. «Озерна школа» В. Вордсворт. Витоки характеру і творчості Дж.Г.Байрона, життєві цілі поета. Скептицизм і раціоналізм. Титанізм героїв і конфліктів. «Чайльд-Гарольд» як новий тип ліро-епічної поеми: зміни в сюжеті, проблема зв'язків ліричного героя і героя твору, перетворення епічного твору в

ліричний щоденник автора. Поезія В. Скотта, зв'язок його балад з народною творчістю. Концепція особистості в романах В. Скотта. Своєрідність композиції. Зв'язок романів В. Скотта з готичним романом. Роль романтизму в розвитку літератури США, зв'язок з процесом становлення американської самосвідомості. Специфіка сприйняття європейського досвіду і складання своєрідності національної літератури англійською мовою. Зв'язок Купера з традицією В. Скотта, а В. Ірвінга і Е. По з німецьким романтизмом. Хронологічні межі та періодизація. Війна між Північчю і Півднем як історичний вододіл зміни літературних напрямів в літературі Америки. Своєрідність американської поезії і американського роману.

Естетика реалізму. Співвідношення реалізму і романтичної традиції в 1830-1840-х і 1850-1870-х роках: «романтизм» Меріме, Стендаля, «еклектизм» Бальзака, романтичне і реалістичне у Гейне, романтична традиція у Діккенса, антиромантизм Флобера, своєрідність пізнього романтизму Гюго, Ж. Санд, становлення естетики реалізму. Пафос критичного (соціального) реалізму і герой сьогодення і майбутнього. В. М. Теккерей. Критичний реалізм як провідний напрям в літературі 1830-1840-х років у його національних формах. Актуалізація романтичних традицій в літературі 1850- 1860-х років: Геббель, Вагнер, Шторм, Раабе, Ібсен, Лонгфелло, Торо. Співіснування романтизму і реалізму в поезії Гейне 1840-1850-х років, Бодлера і Вітмена. Нові риси реалізму. Критика концепції «кризи реалізму». Реалізм 1850-1880-х років - новий етап в осягненні єдності людського характеру і соціальної дійсності.

Бронте і Дж. Еліот. Роман «Джейн Ейр» (1847) та англійська традиція соціально-побутового і психологічного романів. Джордж Еліот (1819-1880). Етапність творчості письменниці в зволучії англійського соціального реалізму.

Позма Г. Гейне «Німеччина. Зимово казка» (1844). Особливості жанру і типологія ліро-епічної поеми: сюжет, структура, ліричний герой.

Ш. Бодлер. Соціальні, духовні та естетичні позиції поета. Сутність «бодлерівського питання». «Квіти зла» (1857; 1861; +1869; 1895) як поворотне явище в історії французької поезії; цілісність структури, поетичні мотиви та образи збірки як «ліричної сповіді сина віку».

Рубіж XIX-XX ст. - новий етап у розвитку західноєвропейської і американської літератур. Риси belle époque і fin de siècle в культурному житті Західної Європи на рубежі XIX-XX ст. Філософські основи декадансу і модернізму (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, А. Бергсон, З. Фрейд). Роман Ж.-К. Гюїсманса «Навпаки» - «біблія» європейського декадансу.

Париж - культурний центр Європи наприкінці XIX - початку XX ст. Проблема літературного імпресіонізму. Елементи імпресіонізму в творчості П. Верлена, Е. Дюжарден, бр. Гонкур, Е. Золя, Мопассана, М. Пруста. Французький символізм: генезис і естетика. «Маніфест символізму» Ж. Мореаса. Поняття символу. Символізм у французькій поезії (П. Верлен, А. Рембо, С. Малларме). Символізм у драматургії (М. Метерлінк) і в прозі (А. Жид). Постсимволізм у Франції. Концепція «трьох факторів» І. Тена. Гонкури - предтечі французького натуралізму. Е. Золя - глава французького натуралізму. Концепція «експериментального роману» Золя. Психологічний роман Мопассана. Мопассан-новеліст. Філософізація художньої свідомості на рубежі XIX-XX ст. і філософський роман А. Франса. Проблема творчої особистості в «Героїчних життях» Роллана.

Нерівномірність історичного і культурного розвитку скандинавських країн. «Рух прориву» в Данії (Г. Брандес). Становлення і розквіт реалізму у скандинавській літературі (Б. Б'єрнсон, Ю. Лі, Г. Ібсен, А. Стріндберг). Ускладнення картини літературного життя в 90-і роки (формування натуралізму, символізму, неоромантизму, експресіонізму і т.д.). Місце норвезької літератури на рубежі XIX-XX ст. «Новий психологізм» Гамсуна. Традиції «національної романтики» в ранніх романтичних драмах Ібсена («Фру Інгер з Естрота», «Воїни в Хельгеланде», «Боротьба за престол»). Реалістична соціально-психологічна драма ідей Ібсена («Ляльковий дім», «Привиди»). Значення Ібсена для становлення західноєвропейської «нової драми». Соціокультурна ситуація в Німеччині на рубежі XIX-XX ст. Ф. Ніцше як виразник кризового стану європейської культури рубежу століть. Специфіка німецького натуралізму і його роль в розвитку критичного реалізму. О. Уайльд - глава англійського естетизму. Періодизація творчості Уайльда. Уайльд-поет, казкар, романіст. Неоромантизм в англійській літературі. Жанрові вподобання

англійських неоромантиків: пригодницький (Дж. Конрад, Г. Хаггард, Р. Кіплінг), історичний (Р.Л. Стівенсон), детективний (А. Конан-Дойл, Г.К. Честертон) роман.

Специфіка літературного процесу в США на рубежі століть: регіоналізм американської літератури, специфічний характер американського романтизму, його велика часова протяжність. Пізні романтики (Е. Дікінсон, Г. Мелвілл, В. Вітмен). Становлення реалізму в американській літературі. «Ніжний реалізм» В. Хоуеллса. Морально-психологічна спрямованість творчості Г. Джеймса. Вплив європейських письменників на становлення Г. Джеймса. Джеймс і Тургенєв. Література «розгрібачів бруду». Поезія Карла Сендберга. Американський натуралізм (Х. Гарленд, С. Крейн, Ф. Норріс) як естетична реакція на «ніжний реалізм». Специфіка натуралізму в США і його роль в становленні реалістичного роману. Творчість М. Твена, Д. Лондона, Т. Драйзера.

Соціокультурна ситуація в Центральній і Південно-Східній Європі на рубежі XIX-XX століть. Специфіка літературного процесу в країнах Центральної і Південно-Східної Європи (сильна романтична традиція, несформованість натуралізму та обмеженість декадентських тенденцій). Критичний реалізм (Б. Прус, Е. Ожешко, Г. Сенкевич, І. Вазов). Символізм в слов'янських літературах (О. Жупанчич, І. Краска, Т. Троянов, Л. Стоянов). Особливості модернізму в літературах Центральної і Південно-Східної Європи. «Молода Польща». Роль російської літератури у розвитку слов'янських літератур. Регіоналізм індійської літератури. Зародження реалістичних тенденцій в літературі Бенгалії та інших регіонів Індії. Р. Тагор - письменник і громадський діяч. Концепція «джібон-дебота» («божества життя»). Філософський роман «Гора». «Літературний американізм» як культурний феномен латиноамериканських країн. Зародження реалізму в літературах латиноамериканського регіону (А. Блест Гана, Е. да Кунья). Латиноамериканський «модернізм» в поезії континенту (Р. Даріо, Р. Хаймес Фрейре, Е. Карр'єго та ін.). Х. Марті - еволюція письменника від романтизму до реалізму.

Загальні закономірності та особливості розвитку літератури XX століття - епохи світових війн, соціально-політичної і науково-технічної революції. Авангардистські течії як прояв прагнень до оновлення мистецтва. Експресіонізм, футуризм, дадаїзм, сюрреалізм. Міфотворчість, «потік свідомості», монтаж, художнє втілення категорій простору і часу в літературі XX століття. Література і психологія. Фрейдизм і література. Філософія екзистенціалізму і література.

Психологізм романів Моріака. Художній світ романів Пруста. Екзистенціалістська проблематика і романтичні начала у творчості раннього Камю: мотив «панує абсурд - перемагає любов». Ж. П. Сартр - письменник-екзистенціаліст. Е. М. Ремарк і творчість письменників «втраченого покоління». Творчість Т. Манна у воєнні та післявоєнні роки: від «Роздумів аполітичного» до створення «інтелектуальних романів» з філософсько-історичною проблематикою. Традиції німецького романтизму в творчості Г. Гессе. Творчість Б. Брехта - поета, драматурга, режисера і теоретика драми. П'єси Дюрренматта і Фріша. Джойс - міфотворець XX століття. «Улісс» - енциклопедія модернізму. Вірджинія Вулф - теоретик англійського модернізму, літературний критик, сміливий експериментатор в сфері художньої прози. Вулф і «група Блумсбері». Д. Г. Лоуренс: місце і роль його творчості в літературному процесі XX століття, в модернізації англійської літератури. Т. С. Еліот - реформатор сучасної поезії та критики. Антиутопія в літературі XX століття. «Прекрасний новий світ» Хакслі, «Скотоферма» і «1984» Орвелла.

Тема американської мрії і американської трагедії в творчості письменників США. Романи Драйзера: діловий світ в трилогії про Каупервуда, мистецтво і художник в романі «Геній», становлення особистості в «Американській трагедії». Романтичне відбиття теми американської мрії і протистоячого їй прагматизму в творчості Фіцджеральда. Роман «Великий Гетсбі». Тема війни в творчості Е. Хемінгуея. Техніка «айсберга». Любов і війна в романі «Прощавай, зброе!». Фолкнер і «південна школа» в літературі США (Уоррен, В. Стайрон). Американська драматургія 20-30-х років і творчість Ю. О'Ніла. Пошуки форми сучасної трагедії і поетика драматургії О'Ніла. П'єса «Любов під в'язами».

Переоцінка спадщини минулого, національна самокритика, осмислення нової дійсності в німецькій літературі. Борхерт і тема «поверненого покоління». Романи та оповідання Бьолля: «Де ти був, Адам?», «І не сказав жодного слова», «Очима клоуна». Творчість Грасса і його роман «Бляшаний барабан». Постмодерністський роман Зюскінда. Література НДР (Г. Кант, К. Вольф).

Англійська література після другої світової війни. Творчість письменників старшого покоління - Прістлі, Гріна, Сноу, І. Во. Тема «англійця за кордоном» у творчості Гріна. Творчість «сердитих молодих письменників» в контексті післявоєнної літератури Англії. П'єса Осборна «Озирнись у гніві!» П'єси Пінтера «Сторож», «Пейзаж», «Колекція». Філософсько-алегоричні романи-притчі Голдінга «Володар мух», «Шпиль». Голдінг і екзистенціалізм. Філософсько-психологічні романи Айріс Мердок. Еволюція письменниці від екзистенціалізму до неоплатонізму. Творчість Дж. Фаулза.

Філософія та естетика літератури абсурду. Соціальний гротеск і пародіювання соціальної реальності в п'єсах Йонеско «Голомоза співачка» і «Носороги». Театр Беккета. Антидрама «Чекаючи на Годо». Французький «новий роман». Поетика роману Н.Саррот «Золоті плоди». Романи і кіноромани Роб-Гріє «У лабіринті» і «В минулому році в Марієнбаді». Стаття Роб-Гріє «Про деякі застарілі поняття». Роман Мерля «За склом».

Рух бітників і молодіжна «контркультура» в США. Поема Гінсберга «Крик» - маніфест бітництва. Керуак - один із родоначальників руху бітників в американській літературі. Творчість Селінджера в контексті «контркультури». «Новий журналізм» і документальні жанри в американській літературі: «нехудожні романи», «романи як історії». Творчість Капоте («З холодним серцем»). Романи Апдайка (трилогія про Кролика - Гаррі Енгстроме). Роман-притча «Кентавр» - міфологізація буденності. Проблема прогресу і моралі в сатиричних творах Воннегута («Колиска для кішки»). «Пастка-22» Хеллера - роман-метафора про американську дійсність 1950-1960-х років.

Художні пошуки, досягнення і відкриття Маркеса, Карпент'єра, Кортасара, Фуентеса, Борхеса. «Магічний реалізм» і «необароко» в латиноамериканській літературі. Роман Маркеса «Сто років самотності». Тема долі латиноамериканського континенту в романі і міфологема самотності. Філософські розповіді, поезія та есе Борхеса.

Постмодернізм в літературі і суперечки про сутність постмодернізму. Барт, Дерріда, Крістева. Постмодернізм як вираз «духу часу», як феномен другої половини XX століття. Поняття і терміни постмодерністської естетики. Твори Фаулза, Зюскінда, Кортасара, Борхеса, Умберто Еко як явища постмодернізму.

## ОРИЄНТОВНІ ЗАВДАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

### ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

#### ПИТАННЯ З СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

1. Класифікація звуків сучасної російської мови.
2. Поняття про орфографію та орфоепію. Принципи російської орфографії. Основні правила російської літературної вимови.
3. Структура лексичної одиниці. Типи лексичних значень.
4. Основні принципи класифікації фразеології та її типи.
5. Морфема і морф. Загальні і диференційні ознаки морфем.
6. Способи словотворення. Словотворчий аналіз.
7. Категорії роду і числа іменників. Рід невідмінюваних іменників. Число в граматиці і реальній дійсності.
8. Прикметник як частина мови. Лексико-граматичні розряди прикметників.
9. Повна та коротка форми прикметників. Ступені порівняння прикметників.
10. Займенник як самостійна частина мови. Класифікація займенників.
11. Категорія виду дієслова. Типи дієслів за відношенням до виду.
12. Прислівник як частина мови. Особливості утворення прислівників.
13. Принципи класифікації складносурядних речень: традиційна та структурно-семантична класифікації.
14. Принципи класифікації складнопідрядних речень: логічна, формально-граматична та структурно-семантична класифікації.
15. Принципи класифікації безсполучникового складного речення: традиційна і структурно-семантична класифікації.

#### ПИТАННЯ З РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Характеристика російського сентименталізму. Літературно-художня діяльність М.М. Карамзіна.
2. Романтизм у російській літературі. Творчість В.А. Жуковського, К.М. Батюшкова, декабристів.
3. Реалізм у російській літературі. Реалістична тенденція в творчості О.С. Пушкіна, М.Ю. Лермонтова, М.В. Гоголя.
4. «Євген Онегін» О.С. Пушкіна. Проблематика та поетика. В.Г. Белінський про роман.
5. Художня своєрідність роману М.Ю. Лермонтова «Герой нашого часу».
6. «Мертві душі» М. В. Гоголя. В. Г. Белінський про поему.
7. Тип «зайвої людини» в романах і повістях І. С. Тургенєва 1850-х років.
8. Морально-філософська проблематика і особливості жанру роману Ф.М. Достоевського «Злочин і кара».
9. «Війна та мир» Л.М. Толстого як героїко-патріотична епопея.
10. Герой і дійсність у оповіданнях А.П. Чехова про російську інтелігенцію.
11. Особливості жанру, композиції, системи образів роману М.О. Булгакова «Майстер і Маргарита».
12. Б. Пастернак «Доктор Живаго». Історія публікації роману. Проблематика героя.
13. Зображення табірної теми у творчості О. Солженіцина та В. Шаламова.
14. Сучасна історична проза (Д.М. Балашов, В.С. Пікуль).
15. В. Шукшин – оповідач. Феномен письменника, режисера, актора.

#### ПИТАННЯ З ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гомерівський епос. Особливості композиції «Іліади». Зображення богів, героїв у поемі.
2. Давньогрецька драма: її походження, основні види. Афінський театр. Структура трагедії.

3. Загальна характеристика літератури Середньовіччя. Епічна творчість раннього середньовіччя (Кельтський епос, древнегерманський епос).
4. Особливості європейської літератури епохи Відродження.
5. Основні етапи творчості Шекспіра, його жанрова різноманітність. Трагедія «Гамлет».
6. Проблематика і поетика комедії Мольєра «Дон Жуан».
7. «Робінзон Крузо» Данієля Дефо як роман-виховання в літературі англійської освіти.
8. Концепція особистості байронічного героя («Паломництво Чайльд Гарольда»).
9. «Людська комедія» Бальзака. Історія створення епопеї. Основні її розділи.
10. Модернізм у світовому мистецтві. Особливості літературного модернізму: світоглядні риси, основні модерністські школи.
11. Постмодернізм у культурі другої половини XX століття. Витоки явища, філософія постмодернізму, особливості літературного постмодернізму.
12. Філософська основа творчості Ф. Кафки, притчевість творів письменника. Поетика новели «Перетворення».
13. Театр абсурду і творчість С. Беккета і Е. Іонеско.
14. Мотив «перемоги в поразці» в повісті Ернеста Хемінгуея «Старий і море».
15. Основні риси «нової латиноамериканської прози» як історико-літературного феномену. Новелістика Борхеса.

## ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

### Пропозиції для синтаксичного розбору

1. *Я зачитался до того, что, когда услышал звонок колокольчика на парадном крыльце, не сразу понял, кто это звонит.*
2. *Я уже говорил вам, что в тот удивительный вечер, когда мы честовали вас, наша милая фея назвала вас ребенком, который пришел в этот мир слишком рано.*
3. *Таня задумалась, потому что вспомнила, как Каширин единственный раз за все время изругал её, когда она пожалела двух захваченных в бою пожилых немцев из карательного батальона.*
4. *В тишине отчетливо послышалось, как простонал человек и как тяжело захрустел наст под ногами медведя, которого необычный гул и треск выгнали из леса.*
5. *Мать с жгучей ревностью видела, что вечерние впечатления владеют ребенком даже в течение следующего дня, что даже на её ласки он не отвечает с прежней безраздельностью, что, сидя у неё на руках, он с задумчивым видом вспоминает Сергея.*
6. *Я понял, почему я так долго ходил около такой очевидной истины, и что если думать и говорить о жизни человечества, то надо думать и говорить о жизни каждого человека.*
7. *Именно потому, что дорога всегда радуется солдата, что сборы всегда немного хлопотны, никто из нас – ни офицеры, ни часовые, ни мы, таскавшие к машинам технику, - не заметили того, что следовало заметить.*
8. *Татьяна Афанасьевна подала брату знак, что больная хочет уснуть, и все вышли потихоньку из светлицы, кроме служанки, которая снова села за самопрялку.*
9. *Как ни был он подготовлен, сердце екнуло: все-таки большое событие.*
10. *Сабуров посмотрел на поспешно вооружившихся из вагонов солдат, и ему захотелось как можно скорее добраться по этой пыли до Волги и, переправившись через неё, почувствовать сразу и бесповоротно, что обратной переправы не будет и что его личная судьба будет решаться на том берегу.*
11. *Если ты учишься ради хороших оценок, то учишься ты для школы, родителей и учителей, но когда ты учишься, чтобы во всем разобраться, то учишься для себя.*
12. *Нет сомнения, что охота пестрить русскую речь иностранными словами без достаточного основания противна здравому смыслу и вкусу, и вредит она не русскому языку, не русской литературе, а только тем, кто одержим ею.*
13. *Когда мы правильно оцениваем наши силы, мы ясно видим, что мы должны делать, чтобы добиться своей цели, а, зная наши недостатки, мы понимаем, чего должны избегать.*
14. *Беседу следует вести так, чтобы собеседников из врагов делать друзьями, а не друзей – врагами.*
15. *В науке нет широкой столбовой дороги, и только тот может достигнуть её сияющих вершин, кто, не страшась усталости, карабкается по её каменистым тропам.*
16. *Надобно заметить, что Грушницкий из тех людей, которые, говоря о женщине, с которой они едва знакомы, называют её «моя Мери», «моя Софи», если она имела счастье им понравиться.*
17. *Мы ушли с блоковского чтения, мы пошли пешком, а Блока повезли на второе выступление в машине, и пока мы добирались до Никитского бульвара, где помещался Дом печати, вечер кончился.*
18. *Мечик не оглядывался и не слышал погони, но знал, что гонятся за ним, и, когда один за другим прозвучали три выстрела, ему показалось, что это стреляют в него, и он припустился ещё быстрее.*
19. *Через час явилась возможность ехать: метель утихла, небо прояснилось, и мы отправились.*
20. *Потолки были везде расписаны пестрыми узорами, и небольшие белые двери всегда блестели, точно они вчера были выкрашены; мягкие тропинки вели по всему дому из комнаты в комнату.*
21. *Теперь, когда старуха кончила свою красивую сказку, в степи стало тихо, точно и она*

была поражена силой смельчака Данко, который сжег для людей свое сердце и умер, не прося ничего в награду себе.

22. И он стал рассказывать, почему не вышло: кругом все уж было заминировано, и, для того чтобы прорваться к Иваново, оставалась только узкая полоска в несколько десятков метров с двух сторон железной дороги.

23. В воздухе, куда ни взглянешь, кружатся целые облака снежинок, так что не разберешь, идет ли снег с неба или с земли.

24. Я не знаю, было ли это в действительности так и нет ли вымысла в этой рассказанной мне поэтической новелле, но я хочу, чтобы все это было правдой, потому что нет для меня ничего правдивее и лучше этого рассказа о верности слову и о силе слова.

25. Василий Лукич, не понимавший сначала, кто была эта дама, и узнав из разговора, что это была та самая мать, которая бросила мужа и которую он не знал, так как поступил в дом уже после нее, был в сомнении, сообщить ли об этом Алексею Александровичу.

### **Пропозиції для цілісного аналізу художнього тексту**

Проведіть цілісний аналіз вірша Б. Пастернака «Гамлет»

Схема аналізу ліричного твору:

I. Дата написання.

II. Реально-біографічний і фактичний коментар.

III. Жанрова своєрідність.

IV. Ідейний зміст:

Провідна тема. Емоційне забарвлення почуттів, виражених у вірші в їх динаміці або статиці. Зовнішнє враження і внутрішня реакція на нього.

V. Структура вірша:

1. Основні образотворчі засоби іносказання, використовувані автором: метафора, метонімія, порівняння, алегорія, символ, гіпербола, литота, іронія (як троп), сарказм, перифраза.

2. Мовні особливості в плані інтонаційно-синтаксичних фігур: епітет, повтор, антитеза, інверсія, еліпс, паралелізм, риторичне питання, звернення та вигук.

3. Основні особливості ритміки:

а) тоніка, силабіка, силабо-тоніка, дольник, вільний вірш;

б) ямб, хорей, пиррихій, спондей, дактиль, амфібрахій, анапест.

4. Рима (чоловіча, жіноча, дактилічна, точна, неточна, багата; проста, складова) і способи римування (парна, перехресна, кільцева), гра рим.

5. Строфіка (двовірш, тривіршів, п'ятивірш, катрен, секстина, септима, октава, сонет, Онсгінська строфа).

6. Евфонія (милословності) і звукозапис (алітерація, асонанс), інші види звукового інструментування.

Борис Пастернак. Гамлет

Гул затих. Я вышел на подмости.  
Прислонясь к дверному косяку,  
Я ловлю в далеком отголоске,  
Что случится на моем веку.

На меня наставлен сумрак ночи  
Тысячью биноклей на оси.  
Если только можно, Авва Отче,  
Чашу эту мимо пронеси.

Я люблю Твой замысел упрямый  
И играть согласен эту роль.  
Но сейчас идет другая драма,  
И на этот раз меня уволь.

Но продуман распорядок действий,  
И неотвратим конец пути.  
Я один, все тонет в фарисействе.  
Жизнь прожить — не поле перейти.

## КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ СТУДЕНТІВ

Відповідь студента-випускника на питання екзаменаційного білета є підтвердженням або в тій чи іншій мірі коригуванням у визначенні кінцевої оцінки успішності в оволодінні ним спеціальними дисциплінами.

Оцінка **«відмінно»** ставиться, якщо студент правильно розуміє суть завдання і, виконуючи його, правильно формулює думки, послідовно в їхньому викладі, вміє обґрунтувати, аргументувати свою відповідь, зіставити літературні або мовні факти та зробити відповідні висновки. Відповідь має бути вичерпною, грамотно оформленою (відповідно до орфоепічних, орфографічних, лексичних, граматичних та пунктуаційних норм).

Оцінка **«добре»** ставиться, якщо студент виконує завдання відповідно до вимог, що відповідають відмінній оцінці, проте допускає невеликі похибки в оформленні відповіді.

Оцінка **«задовільно»** ставиться, якщо студент правильно розуміє суть завдання, але, виконуючи його, не зовсім чітко формулює думки, недостатньо конкретно проводить причинно-наслідкові зв'язки між мовними/літературними фактами, що свідчить про поверхневий характер знань студента з цього питання. Відповідь містить окремі фактичні або аналітичні помилки.

Оцінка **«незадовільно»** ставиться, якщо студент не вміє логічно викласти свої думки з матеріалу завдання, плутається в мовних/літературних фактах, хоча суть завдання розуміє. Відповідь недостатньо аргументована та обґрунтована, або ж якщо студент нечітко орієнтується в суті завдання, тому підміняє одні факти іншими, демонструє розуміння лише окремих фрагментів завдання, що не дозволяє обґрунтувати й аргументувати відповідь, логічно викласти зміст відповіді.

Крім позначених оцінок, студенту-випускнику в усній формі може бути виражена від імені кваліфікаційної комісії подяку за яскраве, логічне і повне розкриття питань і за сумлінне ставлення до обраної спеціальності і навпаки, – попередження, якщо його відповідь за якістю межує з незадовільною оцінкою.

## ЛІТЕРАТУРА

### СУЧАСНА РОСІЙСЬКА МОВА

1. Аванесов Р.И. Русское литературное произношение: Учебное пособие. М.: Просвещение, 1984. 384 с.
2. Бабайцева В.В., Максимов Л.Ю. Синтаксис. Пунктуация: Учебное пособие. М.: Просвещение, 1981. 271 с.
3. Баранов М.Т. и др. Русский язык: Справочные материалы: Учеб. пособие для учащихся. 4-е изд. М.: Просвещение, 1988. 288 с.
4. Граник Г.Г., Бондаренко С.М. Секреты пунктуации: Книга для учащихся среднего и старшего возраста. М.: Просвещение, 1987. 128 с.
5. Диброва Е.И., Касаткин Л.Л., Щеболева И.И. Современный русский язык (Теория. Анализ языковых единиц). Часть 1. Росотв-на-Дону: Феникс, 1997. 413 с.
6. Иванов В.В. Историческая грамматика русского языка: Учебное пособие. М.: Просвещение, 1990. 400 с.
7. Кононенко В.И. Русский язык. К.: Вища школа, 1986. 415 с.
8. Кожин А.Н. Литературный язык Киевской Руси. М.: Просвещение, 1984. 233 с.
9. Кожин А.Н. Литературный язык Московской Руси. М.: Просвещение, 1984. 425 с.
10. Кожин А.Н. Хрестоматия по истории русского литературного языка. М.: Просвещение, 1989. 354 с.
11. Лингвистический энциклопедический словарь. М.: Сов. Энциклопедия, 1990. 685 с.
12. Розенталь Д.Э., Голуб И.Б. Современный русский язык: Учебное пособие. М.: Международные отношения, 1991. 560 с.
13. Русский язык: Полный школьный курс / Под ред. О.Л. Соболевой. М.: АСТ ПРЕСС, 2000. 640 с.
14. Современный русский литературный язык. М.: Высш. школа, 1982. 399 с.
15. Современный русский язык: Учебное пособие. М.: Азбуковник, 1997. 928 с.
16. Современный русский язык: Учебник: Фонетика. Лексикология. Словообразование. Морфология. Синтаксис. СПб: Лань, 2003. 864 с.
17. Чеснокова Л.Д. Русский язык. Трудные случаи морфологического разбора: Учебное пособие. М.: Высшая школа, 1991. 192 с.

### ІСТОРІЯ РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Древняя русская литература: Хрестоматия. М.: Просвещение, 1988. 429с.
2. Гудзий Н.К. История древней русской литературы. М., 1966. 543 с.
3. Кусков В.В. История древнерусской литературы. М., 1982. 295 с.
4. Кусков В. В. История древнерусской литературы: Учеб. для филологических вузов. М.: Высшая школа, 1998. 336 с.
5. Федоров В.И. История русской литературы XVIII века. М., 1990.
6. Кулешов В.И. История русской критики XVIII – начала XX веков. М., 1991.
7. Хрестоматия по русской литературе XVIII в. 4-е изд. М., 1965.
8. Гуковский Г.А. Русская литература XVIII века: Учебник для высших учебных заведений. М., 2004.
9. Лебедева О.Б. История русской литературы XVIII века: Учебник для вузов - М.: 2000. 416 с.
10. Кулешов В.И. История русской литературы XIX века: Учебное пособие для вузов. М., 2005.
11. История русской литературы XIX века. В 3 ч. Ч. 1 (1795—1830 годы) / Под ред. В.И. Коровина: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС. Москва; 2005
12. История русской литературы XIX века. В 3 ч. Ч. 3 (1870—1890 годы) : учеб.для студентов вузов под ред. В.И. Коровина. М.: Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС, 2005. 543 с.
13. Минералов Ю.И. История русской литературы XIX века (40—60-е годы): Учеб.пособие. М: Высш. шк., 2003. 301 с.

14. Минералов, Ю.И. История русской литературы XIX века (1800—1830-е годы): Учеб.пособие. М: Высш. шк., 2007. - 367 с.
15. Соколов А.Г. История русской литературы конца XIX – начала XX века. М.: Высшая школа, Академия, 1999. 432 с.
16. Смирнов Л.А. Русская литература конца XIX – начала XX века. М.: Лаком-книга, 2002. 400 с.
17. Русская литература XX века: Школы, направления, методы творческой работы. СПб.: Logos; М.: Высшая школа, 2002. 586 с.
18. История русской литературы XX века (20-90-е гг.). Основные имена. М.: МГУ, 1998.
19. Русская литература XX века. В 2 т. – Т. 1 1920-1930-е гг. М.: Академия, 2002. 496 с.

### **ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

1. Античная литература / Под ред. А.А. Тахо-Годи. М., 1986.
2. Гиленсон Б. Античная литература. Древний Рим. М., 2001.
3. Гиленсон Б. Античная литература. Древняя Греция. М., 2001.
4. Зарубежная литература XX века: Учебник. М.: Высшая школа, 1996.
5. Зарубежные писатели: Биобиблиографический сл.: В 2 ч. М., 1997 (2003).
6. История зарубежной литературы XIX века. Романтизм. Хрестоматия историко-литературных материалов. М. 1990.
7. История зарубежной литературы XIX века. Ч. I. М., 1991.
8. История зарубежной литературы XVII века. М.: Высшая школа, 1999.
9. История зарубежной литературы XVIII века. М.: Высшая школа, 1999.
10. Кубарева Н. Зарубежная литература второй половины XX века. М.: Лицей, 2002.
11. Луков В.А. История литературы. Зарубежная литература от истоков до наших дней. М., 2003.
12. Наливайко Д. Искусство: направления, течения, стили. К., 1981.
13. Пащенко В., Пащенко Н. Антична література. Київ: Либідь, 2001.
14. Радциг С.И. История древнегреческой литературы. М., 1977.
15. Тронский И.М. История античной литературы. М., 1983.
16. Трыков В.П. Зарубежная литература конца XIX - начала XX веков: Практикум. М., 2001.
17. Трыков В.П. История зарубежной литературы рубежа XIX–XX веков: Учеб. пособие. М., 2002.
18. Федотов А.И. История западноевропейской литературы средних веков: Учебник-хрестоматия. Идеогаммы, схемы, графики. М.: Флинта, Наука, 1999. 160 с.
19. Храповицкая Г. Н., Коровин А. В. История зарубежной литературы: западноевропейский и американский романтизм: Учебник. М.: Флинта: Наука, 2003
20. Шайтанов И.О. История зарубежной литературы эпохи Возрождения. В 2 т. М.: Гуманист, 2001.